Ч. 71 (13.969). Львів, понеділок 18. березня 1935. Opłata pocztowa opłacona ryczałtem. Рік LVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 504-060. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ:
В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Чехословаччині 30 ч. к. — в усіх прочих краях по 7·50 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Десять років на стійці.

Ювилейний вечір К. Л. К.

В суботу 16. березня ц. р. відбулося у Львові ювилейне свято. Піонірі українського лещетарства святкували десятиліття існування свого клюбу. Ювилейний вечір почався в год. 19.30 у залі „Р. Касина".

Свято відкрив голова Карпатського Лещетарського Клюбу інж. *Л. Палій*. У своїй промові підчеркнув вагу фізичного виховання і справности і змагання нації. Зокрема підніс конечність поширення спорту в маси. Лещетарство — це спорт, що заслуговує спеціяльно на те, щоб його плекати й популяризувати. Лещетарство більше, як інші роди спорту виробляє витревалість, дисципліну, відвагу, самостійність, змагання за першенство крім того дає воно велике особисте вдоволення лещетарям, є найздоровішим спортом та знаменитим засобом комунікації. К. Л. К. існує на те, щоби спеціяльно плекати лещетарство. На своїй стійці бореться з ріжними труднощами. Від громадянства жде К. Л. К. моральної і матеріяльної підтримки. Загально відомі для всіх обставини, серед яких живемо. Дуже важко приходиться бороти з чужим впливом між верховинцями.

З черги по відспіванні кількох пісень м-р *Юрій Старосольський* виголосив реферат про початки К. Л. К. та подав звіт з 10-літньої праці. Першим, що дав почин до оснування клюбу, був д-р Зенон Русин. Членів спочатку було всього 18, з того 11 гімназистів. Це ще не був клюб. Щойно 6 грудня 1924. відбувся перші статутові Загальні Збори членів клюбу і ту дату треба вважати історичною, хоч думка про заснування клюбу зродилася скоріше (11. жовтня 1924). Тоді вибрано першим головою дир. Шепаровича. За десять років праці клюб має гарні вислідИ. Тепер нараховує більше як 360 членів, має власне схрониште в горах та кілька філій (найактивніша в Станиславові). Пересічно до змагань стає кожночасно ок. 100 змагунів. Цьогорічним мистцем є селянин Микола Бойчук — це свідчить, що К. Л. К. пильно реалізує гасло: Спорт у маси. Нині для селян лещетарство вже не „забавка панів", але вони, головно ґіраяки, до нього радо горнуться. Лещетарство обхоплює не тільки молодь. Багато старших батьків стає до змагань поруч зі синами. К. Л. К. доконав революції в психіці українського громадянства. Завдання перед клюбом великі і важкі. Коли громадянство признає нам слушність — закінчив прелеґент — нехай не стоїть за нами, але нехай іде з нами вперед.

Представники С. К. ім. сотн. Ф. Черника передали піонірам українського лещетарства на руки голови К. Л. К. інж. Палія прапорець у своїх клюбових барвах.

З черги відбулося святочне вручення нагород першунам в недавніх Запоріжських Ігрищах. П. Обаранець з Винник дістав мандрівну срібну чашу, п. Ірина Маковеївна статую лещетарки. Крім того багато членів клюбу дістало бронзові, срібні, кількох золоті відзнаки за справність.

Свято закінчилося відспіванням гимну К. Л. К. „Гей у соняшні простори" (слова і музика Р. Купчинського).

Поміж поодинокими точками співав хор С. К. ім. Ф. Черника під диригентурою д-ра Карпевича. Хор співав прекрасно бадьорі, юні пісні — самі кажуть тобі, що співають їх спортовці. На салі влаштували маленьку вистову фотознимок. Їх сюжети — природа в зимі та лещетарі серед тієї природи. Публики могло бути більше.

Ювилейний вечір пройшов з великим моральним успіхом. Покінчився кілька хвилин перед девятою.

еч.

Загальна військова служба

в Німеччині.

ПРОДОВЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ У ФРАНЦІЇ І РІШЕННЯ НІМЕЦЬКОГО УРЯДУ.

БЕРЛІН, 17. 3. ПАТ. Німецьке Інформаційне Бюро повідомляє:

Канцлер Гітлер перервав у суботу пополудні свою відпустку і вернувся до Берліна. Ще в пятницю 15. березня ц. р. візвав на нараду членів німецького уряду, щоб обговорити міжнародне положення. Після наради рішили скликати в суботу пополудні засідання ради міністрів, на якому ухвалили закон про загальну військову службу в Німеччині.

12 КОРПУСІВ З 36 ДИВІЗІЙ.

Закон про загальну військову службу складається з трьох коротеньких статтей:

Перша стаття каже про введення загальної військової служби.

Друга стаття окреслює кількість війська, що буде зорганізоване у 12 корпусах, зложених з 36 дивізій.

Третя стаття доручає міністрові військових справ видати відповідні розпорядки.

ПРЕСОВА КОНФЕРЕНЦІЯ.

Негайно в суботу пополудні німецьке міністерство пропаганди запросило телефонічно представників закордонної преси на пресову конференцію, на яку прибуло коло 100 журналістів. На пресову конференцію прибув теж державний підсекретар Функ з керманичами поодиноких міністерств.

Заява німецького уряду.

Мін. Гебельс повідомив закордонних журналістів про рішення німецького уряду і відчитав заяву з обґрунтуванням цього рішення:

У заяві кажеться, що після кровавої війни в листопаді 1918. р. німецька нація з довірям приняла нову ідею, яка мала управильнити міжнародні взаємини. Тоді говорилося, що одною з прикмет нового ладу буде скасування тайної дипльоматії і знищення страшних засобів війни.

НАДІЇ НА ЛІҐУ НАЦІЙ

Ніяка нація не привитала ширіше ідеї Ліґи Націй, як німецька нація. Німці були переконані, що здійснення постанов версайського трактату про розброєння започаткує загальне міжнародне розброєння. І тільки таке двостороннє виконання постанов версайського трактату могло бути льоґічно і морально оправдане. Але домагання, накинені і переведені односторонно мусіли бути постійним обвинуваченням і пониженням великої нації. Вже тому мировий договір не міг довести до згоди між народами ні не міг осягнути своєї мети, себто замирити світ, але поглибив ще більше ненависть.

Заява пригадує подрібні числа міжсоюзної контрольної комісії про знищення воєнного виряду (приладдя) Німеччини. Німеччина, як одна з договірних сторін виконала свої зобовязання і розброїлася, друга сторона цих своїх зобовязань не додержала. Таким чином колишні переможні держави односторонно звільнились від постанов версайського трактату.

ДОЗБРОЄННЯ БОГАТЬОХ ДЕРЖАВ.

Далі заява пригадує, що до ніякого розброєння не дійшло, але зате багато держав перевело [illegible] [illegible]ння. У світі гомонять воєнні ковки, наче би ніколи не було світової війни, ні ніколи не підписувано версайського договору. В осередку тих, по зуби озброєних держав, які все більше підвищують свої збройні сили Німеччина творила неначе порожнечу і була наражена на небезпеку когонебудь. Ось тому Німеччина почала все голосніше принаглювати, щоб інші держави виконали обіцянки і розброїлись та довели до міжнародного розброєння. Ці зусилля доводили до спроб зменшити зброєння і таким чином виринали нерші пропозиції міжнародного розброєння. Заява пригадує плян розброєння прем. Мекдональда, кажучи, що він міг бути основою до переговорів на цю тему. Німеччина годилась приняти цей плян, але його відкинули інші держави і вкінці пішов у забуття.

Серед таких умовин приобіцяної Німеччині рівноправности не здійснено і німецький уряд, як речник чести і права до життя німецької нації, не міг далі належати до Ліґи Націй, ні брати участи в цих нарадах.

Всеж таки німецький уряд навіть після відходу з Женеви був рішений розглядати не тільки пропозиції інших урядів, але також висувати свої практичні заввагИ. Уряд станув на становищі, що армія вояків з коротким часом військової служби не надається до офензивних цілей і тому поручив його як засіб вдержання миру.

Німецький уряд рішений змінити райхсвер з довголітньою службою на армію з короткочасною службою. Свої пропозиції зголосив у зимі 1933-34 р. і їх можна було здійснити. Їх відкинення довело до висновків, що друга сторона не бажає виконати постанов версайського трактату про розброєння. Тому німецький уряд був примушений видати розпорядки, які скінчили би з негідним і грізним положенням безборонности великої нації і держави.

АМБАСАДОРИ ВЕЛИКИХ ДЕРЖАВ У МІНІСТЕРСТВІ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ.

БЕРЛІН, ПАТ. Негайно після оголошення тексту згаданого закону закордонним журналістам до міністерства закордонних військових справ запросили амбасадорів В. Британії Фіпса, Франції Франсоа Понсета та Італії. Амбасадорів офіційно повідомили про новий закон, який підписав канц. Гітлер і всі міністри кабінету Німеччини.

Офіційний комунікат каже, що канц. Гітлер приняв учора пополудні у присутності міністра внутрішніх справ амбасадорів Франції, В. Британії, Італії і Польщі та повідомив їх про рішення німецького уряду у справі введення загального військового обовязку.

БЕРЛІН, ПАТ. Рішення німецького уряду викликало велике враження у Льондоні. Уся льондонська преса видала пополудні надзвичайні видання з вісткою, що канц. Гітлер зриває версайський трактат. Миродайні кола у Льондоні називають це рішення визовом для французько-британської декларації з 3. лютого ц. р. і висловлюють побоювання, що мін. Саймон не поїде до Берліна. Ці кола називають проголошення нового закону одностороннім і самовільним нарушенням військових постанов версайського трактату.

НАРАДИ УРЯДІВ ВЕЛИКИХ ДЕРЖАВ.

РИМ, 17. 3. ПАТ. Миродайні кола запевняють, що негайно після одержання звіту уряди Італії, Франції і В. Британії радитимуть над новим міжнародним положенням.

ЛЬОНДОН, 17. 3. ПАТ. Райтер повідомляє з Вашинґтону, що рішення німецького уряду викликало затривоження в урядових колах. Цей крок Німеччини називають нарушенням мирового договору, який підписали Злучені Держави з Німеччиною в 1921 р. Цей договір обіймає такі самі військові постанови, які має версайський трактат.

ПОМАРАНЧЕВЕ ІНТЕРВЮ.

Дві години розмови у справі помаранч у Центросоюзі.

Як тільки появилися на львівському ринку помаранчі, появилися з ними й ріжні татарські вісти, що Центросоюз засипав цілу Галичину своїми помаранчами, що він робить на них „кокосовий інтерес", що заміняв за помаранчі безліч вагонів яєць і т. д. Було цих вісток стільки, що нарешті важко було в них зорієнтуватись і просто — не дозволяли їсти спокійно цього овочу; треба було цю справу вияснити в джерелі, бо цікавила вона всіх.

Щож тоді лекше, як піти до Центросоюзу і взяти інтервю?

— Дозволите, пане директоре, забрати вам годинку часу для помаранч?

— Прошу, приходіть! — і крізь телефон дзвонять слова так щиро та заохочуюче, що від телефону йду просто до вішала по плащ.

Дир. І. Мартюк, центросоюзний директор від яєць і помаранч — як його загально називають — вітається щиро і шарпає нервово бороду.

— Ви мене заскакуєте. Таких інтервю я ще не давав. Я думаю — помаранчі не така то вже поважна справа...

На столику дир. Мартюка повно письм, книжок, брошур, векслів і телефон. На сусідньому — теж. Там урядує дир. Радловський — „спец" від мяса, беконів і живини. Доволі обкинути ці два столики оком, щоби зрозуміти, що це — централя і що тут сходяться нитки великого організаційного апарату.

Телефон дзвонить. Дир. Мартюк відтелефоновує:

— Прошу мені залишити час до першої — дає доручення дир. Мартюк до телефонічної централі. — В мене тепер інтервю. Крім цього прошу мені прислати помаранчі до бюра...

Кладе слухавку і простягає мені папіроску.

— Прошу! Що ви хотіли знати?

Я трохи збентежений. Хочу вдавати ділового, але в кімнатці дир. Мартюка настрій якраз не для цього. Почуваю себе не як висланник часопису, а як молодший друг, що прийшов запитати про дещо цікаве більше поінформованого приятеля. Колиж до того приносять помаранчі, великі, пахучі й сочисті (памятайте — на бібулці їздець!), я вже зовсім, як у хаті.

— Скажіть, пане директоре, чому Центросоюз заанґажувався в помаранчі?

— Це довга історія. Через імпортові обмеження у всіх країнах зах. Европи збут на один з наших найголовніших сільських продуктів,— яйця — щораз більш малів. Поруч Англії, найбільшим ринком для них була Еспанія. З Польщі йшли до Еспанії яйця від 1930 р., за те нічого не імпортувала вона з Еспанії. У висліді того Еспанія зірвала торговельний договір і нам урвалася змога вивозити туди яйця.

— Кілько вагонів яєць вивозив до Еспанії Центросоюз?

— Можу вам точно сказати — шукає дир. Мартюк якогось спису. — У 1932 р. — 2, у 1933 — 35, в лютім і березні 1934 р. (поки Еспанія виповіла договір) — 37 вагонів. У квітні 1934 р. зірвано торг. взаємини й Центросоюз був заінтересований, щоб їх навязати знову.

— Якже опісля навязалися торг. взаємини?

— Заходом експортерів яєць з Польщі, м. і. Центросоюзу, у грудні м. р. запропоновано новий торг. договір з Еспанією. Еспанія домагалася, щоб Польща крім ріжних інших продуктів (міґдали, родзинки, перець) взяла 1600 ваг. помаранч, зобовязуючись, якщо ці помаранчі будуть продані, взяти 430.000 квінталів (сотнарів) яєць нетто, що дає около 640 ваг. яєць брутто. Щоби ці помаранчі пішли, уряд обнизив мито на них з 2.40 зол. на 44 сот. Але в Польщі вже був великий запас дорогих помаранч і купці не хотіли тратити, до тогож еспанські помаранчі не дуже йшли, бо купці спроваджували головно з Італії та Палестини. Останні — головно з патріотизму.

— Чомуж Польща зобовязалася взяти майже чотири рази стільки помаранч, як мала вивезти яєць?

— Еспанія вважала, що їй належиться відшкодування за 1930—33 роки, коли Польща нічого в неї не купувала. Центросоюзові йшло про те, щоби ці 1600 вагонів помаранч пішло, а тимсамим відчинився збут на яйця, тимбільше, що помаранча — міський продукт і так коштом міста сільський продукт міг добути експорт та відповідну ціну. Коли мін. торговлі запитало, чи Центросоюз з іншими експортерами яєць візьметься за поширення помаранч — Центросоюз дав свою згоду. Треба було помаранчу, що досі була люксусом, кинути на ринок, як щоденний артикул.

— Кілько тих помаранч взяв Центросоюз?

— Міністерство торговлі повзначило на 3 східно-галицькі воєвідства 500 тон помаранч, отже яких 58 вагонів. Решту поділено між інших польських експортерів, отже „Сполемові" у Варшаві, „Звйонзкові Беконовому", призначено теж відповідну кількість окремим містам, як от для Кракова та Люблина. Східногалицькі експортери відмовилися поширювати, назвім це інтервеніювати у справі помаранч і Центросоюз підняввся цього ще з двома іншими експортерами, які так само були заінтересовані у вивозі, як і Центросоюз.

— Як виглядає ця інтервенція Центросоюзу?

— Ми до спілки зі згаданими експортерами закупили помаранчі в Еспанії, по ціні, яка є там на біржі, так як у нас ціна на пшеницю чи жито. Помаранчі приїздять кораблями до Ґдині, там виладовують їх на мольо, а звідти до ваґонів. При ладунку до ваґонів беруть з помаранч мито і вони приїздять до Львова, або туди, куди ми їх доручаємо вислати. На місці продаємо ми просто детайлістам, виключаючи гуртівників.

— Кілько помаранч Центросоюз кинув у Львові?

— На призначену нам територію не висилає ніхто інший, тільки ми. Досі всіх помаранч привезли ми з Ґдині 225 тон нетто, отже яких 25 ваґонів, а з того у Львові кинено на ринок 12 ваґонів. Решту вислали ми в західну Польщу, туди, де їх бракувало. Всюди, куди прийшли наші помаранчі, накидають вони ринкові нашу ціну — отже маємо великі моральні добутки і даємо дешевіший від усіх продукт.

— Чи Центросоюз заробляє на цих помаранчах?

— На кожний випадок не тратить, хоч не виключене, що в остаточних підсумках дещо заробить. Йде більше про те, щоби коштом помаранч добути експорт, коштом місто найти місце для сільського продукту і щоби ми могли вивезти призначений нам контингент яєць (яких 35 ваґонів) до Еспанії після того, коли своє зобовязання з помаранчами виконає. Тоді українська кооперація матиме той моральний успіх, що збільшить свій експорт, що візьме велику частину сільського продукту та що реґуловатиме ціну яєць на ринках.

— А коли ми вже при цьому: Чи Центросоюз висилає ще кудись яйця?

— М. року вислав Центросоюз 198 ваґонів яєць за кордон і яких 200 вагонів продано у краю. М. р. висилав (подам вам черґою за кількістю ваґонів), до Англії, Австрії, Еспанії, Італії, Швайцарії, Чехословаччини і Франції.

— А цього року?

— Цього року сезон яйця спізнився. Всеж таки кілька ваґонів вже відійшло: до Відня, до Чех, до Швайцарії, нині відходять до Еспанії ваґони з Тернополя і Станиславова.

— А цікаво, пане директоре, яка дорога наших яєць до Еспанії?

— Ріжні. Одні йдуть через Ґдиню до Більбао, Сан Себастіян і Пасанес, інші через Австрію, Швайцарію, Францію, Порт Бов до Мадриду, ще інші через Відень, Ґенуу до Барсельони й Валенсії. Це залежне від того, чи вони призначені до центральної, чи до східної або західної Еспанії.

— Відки ця аномалія, що в нас платимо за пересічну помаранчу 6 яєць, за яйце в Еспанії — 8 помаранч?

— Це виходить з митних оплат обох держав, коштів перевозу та коштів опакування.

Це булоб усе. Знаємо вже, чому Центросоюз взявся за помаранчі — а це було й головне. Приємно чути, що Центросоюз диктує ціни, що робить місце для продукту нашого села, що взагалі — робить великі торговельні операції, про які пересічний громадянин нього майже не знає. Але це ще не все.

— Які вигляди експортованих яєць на будуче, пане директоре?

— Робимо всі старання, як от тепер, щоби цей експорт поширити. Сподіватись якихсь більших успіхів годі з приводу політики, що її веде держава. Держава бере торговлю у свої руки, етатизує, нормує вивіз і привіз і вбиває ініціятиву одиниць. Звідси виходять перепони і для української кооперації.

— Ваш погляд на будучі інтереси Центросоюзу?

— Це широке питання. Покищо нам іде про те, щоби Польща виконала свої зобовязання супроти Еспанії, бо тоді відчиняться нам можливости експорту не тільки для яєць, але теж для фасолі, насіння буряків та консервованих шинок.

У цьому моменті дзвонить телефон.

— Гальо? — бере директор Мартюк слухавку. — Льондон? 60-53, 110-51, 30-м, акцептед.

Падуть незрозумілі для мене цифри і слова. Директор Мартюк нотує щось на блокнот і, потім кладе слухавку і підносить її удруге:

— Панно Стефо — дає доручення централі — прийдіть по телеграму до Льондону — і пише швидко на картці цифри і слова.

— Вибачте — каже за хвилину — оце в тому моменті продав я ваґон яєць до Льондону.

Мені направду дивно. Оце я був свідком одної з тих великих торговельних операцій, про які не знав — признаюсь — багато.

— Я був учасником великого кроку — сміюся і встаю. На годиннику друга година, а я забрав у цій централі майже півтора години дорогого часу.

— Щиро дякую вам за розмову — стискаємо собі руки, я — представник преси і дир. Мартюк — директор Центросоюзу.

Обкидую ще поглядом бюрко, де повно листів, списів, телеграма до Льондону і — шкірки зі смачних, сочистих помаранч, що ми їх зїли підчас помаранчевого інтервю.

З Центросоюзу виходжу багатіший у погляд на працю одної ділянки нашої кооперації, працю, що проходить непомітно, а така важна й велика.

Анатоль Курдидик.

Михайло Грушевський та його діяльність

на західно-українських землях.

Промова д-ра Зенона Кузелі на Жалібній Академії, уладженій Українським Науковим Інститутом у Берліні.

(Докінчення.)

Та за цьому не кінчилася ще культурна праця Грушевського. Маючи змолоду великий інтерес до літератури, Грушевський заініціював у 1898-му р. переміну тодішнього галицького літературно-громадського тижневика „Зорі" в поважний місячник „Літературно-Науковий Вістник", що аж до 1906-то року виходив накладом Н. Т. Шевченка і під редакцією Грушевського, Франка й Гнатюка, обєднуючи в незвичайно солідному й цікавому журналі европейської міри всі кращі літературні сили австрійської та російської України. „Вістник" лежав Грушевському на серці не менше „Записок", тому сторінки „Вістника", що з 1906-им роком перейшов до Києва, переповнені силою цінних розвідок, статтей, оглядів і рецензій, що притягали читачів та будили інтерес і свідомість.

Рік 1898-ий зазначився в культурному житті західно-українських земель ще й дальшим поважним вкладом праці Грушевського. Сам письменник, засновує він „Товариство українських письменників" та організує при „Науковім Товаристві ім. Шевченка (потім окремо) перше поважне літературне видавництво „Українську Видавничу Спілку", що під його дирекцією згуртувала коло себе чимало визначних українських письменників і видала в двох серіях до 300 книжок, що їх тоді розхоплювали і читали завдяки новому матеріялові й відповідному підборові видань.

Великий інтерес проявляв теж Грушевський до мистецтва. Його заходом повстало в 1905-ому році у Львові „Товариство аматорів українського мистецтва" й перша, так сказати, „ґалєрія" образів у „Науковому Товаристві ім. Шевченка". Самаж його хата була справжнім музеєм народнього і штучного мистецтва.

Діяльність Грушевського ніколи не була тісно кабінетною хоч як любив він, особливо працювати тихо у свому великому кабінеті при вулиці Понінського 4, обставленому довкруги полицями й шафами з книжками. Коли тільки можна, виступав Грушевський з публичними викладами для загалу й молоді, уладжував всенародні манифестації, нпр. величавий обхід столітя обновленої літератури, й брав участь у працях „Учительської Громади" й „Красного Шляху ... ного Союзу", де м. ін. вложив чимало праці для справ народнього шкільництва. У звязку з ним стояло теж і його заінтересування ...

рідної освіти й стале підкреслювання потреби науково-популяризаційної праці.

Всі ці інтереси, що звязували Грушевського загально та в подробицях з тодішнім галицько-українським громадським життям, привели його вкінці і до публичної політичної акції. Під його активним впливом дійшло в 1899-ому році до консолідації українських національних партій у Галичині в одну „Національно-демократичну партію", що деякий час давала надії стати західно-українською. Його активна участь у цьому напрямі не тревала довго, але зазначилася цілою низкою критичних, публіцистичних статей, що вийшли за рр. 1909-1911 окремою книжкою п. н. „Наша політика", виявляючи не тільки велику критичність в оцінці фактів практичного політичного життя, але й яскравий публіцистичний талант. Бо треба згадати, що проф. Грушевський, визначний фахівець і авторитетний учений, член кількох академій наук, не гордувався ніколи брати за перо і писати публіцистичні статті, все одно, чи для „інтелігенції", чи для „народу", для „своїх", чи для „чужих", коли цього вимагала потреба. Грушевський високо ставив значіння національно-культурної й наукової пропаганди й положив у тій ділянці великі й неоцінені заслуги.

Після революції в 1905-ому році переносить центр своєї уваги на Велику Україну до Києва, але до самої війни не спускає з очей Галичини, хоч у 1913-ому році розходиться з деякими своїми співробітниками й резиґнує з головства в „Науковім Товаристві ім. Шевченка".

І Галичина не забуває і не забуде ніколи цього невеликого ростом, але великого духом українця, що любив її не менше своєї ширшої батьківщини і положив для неї стільки труду й стільки зусиль, щоби зробити з неї справжній Піємонт українства. Михайло Грушевський прийшов до Галичини ще в часи панування галицького партикуляризму, якого не потрафили в цілості проломити ані живі заходи таких українців з Великої України, як Драгоманів, Зіньківський, Козинський і Грінченко, ані „революційна" на тодішні часи діяльність Франка й товаришів, а залишив її з початком війни обєднаною всеукраїнськими ідеалами та готовою до спільного зриву для нації. Коли Шевченко розбудив щойно справді національну свідомість західно-українських земель, Драгоманів зевропеїзував їх, то Грушевський зукраїнізував їх наскрізь і звязав їх спільними нитками національного чуття і спільної національно-культурної праці з Великою Україною. Своїм великим авторитетом, словом і чином, власним прикладом і пером довершив він при добрій допомозі своїх вірних співробітників великого діла кристалізації та інтенсифікації національно-культурних ідеалів серед галицького громадянства й причинився в першій мірі до того, що вважав головною метою змагань усього свідомого українства: що „*українці почулися справді нацією*". „Всеукраїнство або український універсалізм — писав Грушевський у статті „З новорічних думок" (1910. р.) — тісне єднання всіх частин української землі й підпорядкування всіх ріжниць, які їх ділять, *спільній, єдиній цілі* — національному розвоєві, являється кінець-кінцем не тільки бажанням самим для себе — ідеально, але й для потреб місцевого життя її частин, для її ближчих цілей та завдань..." „В інтересах українського національного розвою в теперішній стадії, — писав він кілька літ скорше, — лежить власне концентрація всіх національних сил, а для того всіх частей української території. Треба розвивати в них почуття єдности, солідарности, близькости, а не роздмухувати ріжниці, які їх ділять і які при такім роздмухувані можуть привести до повного відокремлення культурного й національного ріжних частин української землі".

Як бачимо з нашого коротенького представлення, заслуги Грушевського для західно-українських земель лежать не в самій його науковій діяльности, а в його узмістовленню й інтенсифікації місцевого національного життя на всіх ділянках культури. Наука була тільки одним із засобів духово-культурного поглиблення галицько-українського єства через піднесення наукою національної свідомости й національної культури. Скріпленням наукових інтересів до рідної землі й розслідами на всіх ділянках українознавства старався Грушевський не тільки оживити слабий живчик місцевого культурного життя, але, що важніше, дати йому новий національний зміст через пізнання свого минулого й сучасного та взагалі направити чуття й волю найсьдемішої тоді частини українського народу в напрямі свідомого змагання до осягнення національно-політичних ідеалів. Заслуги Грушевського дотикають усіх важніших ділянок галицько-українського культурно-громадського життя, для якого він став, як слушно завважує його улюблений учень, проф. Герасимчук, справжнім „центральним пунктом". Деякі особисті моменти останніх літ перебування Грушевського в Галичині, а далі його пізніша політична діяльність, затерли в сучасній галицько-українській ґенерації відчування величезних заслуг Грушевського, але жива втрата й потрібна перспектива зндвигнуть їх наново з належним розумінням. *З. Кузеля.*

Рідний промисл і наше громадянство.

Приглядаючись від ряду літ затяжній боротьбі, що її веде наш невеличкий і молодий промисл за опанування рідного ринку, доходжу до висновку, що оба найголовніші чинники, на яких повинен і мусить опертися наш промисл, себто наші купці і наші споживачі, на жаль, не дописують. Наше купецтво нарікає на економічний індиферентизм споживачів, а споживачі говорять те саме про наших купців.

Словом зачароване коло серед нації, що ніяк не хоче визбутися ментальности ріжних колірових народів, які не привикли брати участи в продуктивній праці, а бути тільки консументами чужих виробів, і то виробів, подаваних дуже часто в якости, призначеній для найгіршого споживача. Того роду психічне наставлення, що є наслідком браку економічного освідомлення нашого загалу, завдяки тому, що всі наші зусилля були до недавна спрямовані в культурно-освітнім напрямку, є на мою думку, поважною і чи не найголовнішою причиною нашої загальної нужди. Бо кріза, що її цілий світ переживає і на яку також і ми всю вину звалюємо, не повинна бути серед так слабо упромисловленої нації, як наша, такою дімаючою, якщоби базоване на національній свідомости й економічному патріотизмі гасло „свій до свого" не було пустим звуком, кинаним без розмислу і на вітер при кожній нагоді, а постулятом, диктованим життєвою конечністю нашого народу.

Бо якже інакше, як не браком економічної свідомости або великої байдужости вияснити сам факт, що наші маленькі промислові варстати, які ні своїми розмірами ні своїм урядженням не можуть рівнятися з якобудь західно-европейською фабрикою і які серед зорганізованої і чисельністю нам рівної нації були би в силі заспокоїти лише незначну частинку потреб свого загалу в даних ділянках — для нашої нації є ще за великими і кожний з них виробляє лише частинку того, що міг би продукувати? Або, як собі інакше пояснити обставину, що в ділянці споживчо-кольоніяльної торговлі *лише* 1/15 часть готівкових оборотів нашого міського споживача, серед якого живе мозок нації, доконується в межах нашого національного господарства?

Підходячи до справи зі становища українського промисловця, уявляю собі його неначе того бідного комірника, на якого з підозрінням дивиться властитель крамниці і лише з ласки винаймає йому мешкання. Він (себто український промисловець) мусить довго находитися, заки протопче собі сяку-таку дорогу до крамниць наших купців, з яких ще багато не стоїть на висоті свого завдання. Наш промисловець, замісць найти в нашому купецтві, як німець каже свого Ґешефтсфройнда, який давав би йому дружні вказівки щодо розбудови його варстату, усував упередження загалу до рідних виробів, переконував і намовляв лише ними користуватись, відчуває нераз через шкіру, що він для даного нашого купця непожаданий гість, що псує йому його калькуляційні шанси і завдає лишнього труду з впровадженням на ринок рідних виробів. Наш купець, розуміється з виїмками, заохочений принадливими офертами чужинецьких фабрик, складаних дуже часто за посередництвом наших власних земляків, диктує нераз неможливі до прийняття нашому промисловцеві умовини, а ставлячи їх з засади в ультімативній формі, замикає тим самим дорогу до своїх полиць виробам рідного промислу, забуваючи, що наші вироби крім тих полиць — на жадні інші чужинецькі полиці постійно рахувати не можуть, хоч своєю якістю на тих чужих полицях зовсім гідно час до часу презентуються

Такого поступовання не може оправдати і висуваний нераз арґумент, що, мовляв, відборці не питають за нашими виробами, бо знаю з досвіду, що дуже часто на[illegible] чужі питають за нашими виробами, та що [illegible]ди там, де наші купці і торговельні керманичі здають собі справу з ваги свого становища та не жалують труду, що їх взагалі вимагає впровадження нових артикулів на ринок та освідомлення відборців про шкідливість уживаних нераз споживчих суроґатів, розповсюднення виробів рідного промислу не натрапляє на трудноші. Якими великими успіхами може увінчатися нераз відповідний підхід до нашого сірого брата, який чи не найкраще держиться під оглядом національним, про те оповідали мені особисто ті наші кооперативні діячі, що їх район обїздила свого часу наша діячка, п. Бл.

Одним з найважніших арґументів, що їх залюбки видвигає наш загал супроти виробів рідного промислу це, мовляв, їх зависока ціна, себто неконкуренційність у найтіснішім того слова значінні.

І тут саме лежить ядро справи, зваживши, що „конкуренційність" це дуже елястичне поняття, залежне від збігу богатьох обставин, а передовсім від того, що і з чим порівнюється. Не можна напр. жадати, щоби вовна і бавовна мала ту саму ціну, правдива шкіра та її імітація, масло та лій і т. п. Колиб хтонебудь із наших споживачів завдав собі труду і переміряв напр. Львів від рогачки до рогачки, то на означений тою самою назвою артикул найшов би найріжнороднішi ціни, обусловлені не тільки самою якістю, а ріжнородними побічними обставинами. І якщо би всі наші споживачі узалежнювали піддержку виробів рідного промислу виключно від „конкуренційности", тоді весь наш промисл не мав би рації істнування, бо всі наші варстати, маючи на ринку дешевшу і в додатку дуже часто несовісну конкуренцію, були би неконкуренційними. При такім загальнім наставленні всі істнуючі українські варстати мусіли би себе поліквідувати, а ріжним підприємчивим одиницям, що думали би закладати нові, треба би серіозно від їх закладання відраджувати.

Ціни виробів мусять за тим бути в пересічі достосовані до цін ринкових товарів такої самої якости і товарів, вироблюваних із сирівців, що не колідують з карними кодексами. Бо наш загал повинен почати думати економічними катеґоріями і не жадати від українського промисловця таких річей, що могли би його варстат повалити. Але навіть і на випадок, коли би ціни наших виробів відбігали незначно від повищої пересічи, то ще й тоді не повинен наш споживач відмовляти піддержки тим виробам, бо саме та піддержка уможливить нашому продуцентові поширити і зраціоналізувати свій варстат праці, та зробити конкуренційними свої вироби. Бо коли ми при кожній нагоді співаємо: „Душу і тіло" готові положити за наші справи, то оскільки лекше повинно нам приходити витягнути з нашої кишені лише кілька сотиків на скріплення рідних варстатів — які неначе ті немічні діти потребують ще дбайливої опіки, — а тим самим на усунення джерела великого безробіття серед нашого народу.

Мусимо рішучо закинути закорінілe у нас упередження до рідних виробів, визбутися панічного страху перед евентуальним розбагатінням наших економічних установ чи їх властників та керманичів, а передовсім закинути на жаль широко поширений декляматорський, поверховний патріотизм та здобутися врешті решт на маленький буденний героїзм, що вимагає тяжкої праці над постепенним вихованням самого себе і над зміною свого погляду на вартість збірної сили, спрямованої в річище національної економіки. Тоді певно дійдемо до висновку, що видаючи часто безкритично гроші там, де це зовсім невказане, поповнюємо великий промах супроти рідного промислу та наших безробітних, торгуючися нераз із подиву гідною енерґією за пару сотиків ріжниці. Не забуваймо, що чужинецька індустрія уживає ріжних позакулісових ходів на підважування наших промислових власто[illegible]тів, а

ня, йдучи наосліп на їхню вудку, докладаємо самі руку до їхнього посягання на наші економічні здобутки.

Радикальне перевиховання психіки цілого нашого громадянства вважаю кардинальною основою існування наших промислових верстатів, бо коли цей великий пан, яким є споживач, звернеться цілим своїм фронтом до рідних виробів, тоді і сільський крамар і міський торговельник, чужий і свій, кооперативний і приватний, не посміють протиставитися такій могучій силі та такій всесторонній контролі.

Наш економічний стан посідання поважно скріпиться, а на цьому добробуті зискають наші культурно-освітні установи, які тепер ледви дишуть, зискає наша преса, зискають наші мистці, письменники і т. д. А в першій мірі зискають наші безробітні, які тепер тиняються під парканами наших безчинних варстатів.

Тому фронтом до рідного промислу і фронтом до рідної торговлі!

Т. Глинський.

САМОГУБСТВО ГРЕЦЬКОГО ПОЛКОВНИКА.

АТЕНИ, 17. 3. ПАТ. Полк. Камаі, обвинувачений в участі в революції, покінчив самогубством.

НОВИНКИ

— **Вибух на залізничому двірці.** В неділю в год. 8.30 рано в маґазині товарового двірця при вул. Алеї марш. Фоша у Львові вибухнув около 15 кг. пакет, наданий фірмою Якова Юдора з вул. Шептицьких 21. як ґалянтерійний товар до Катовиць. Сила вибуху була така велика, що шиби в канцелярії маґазину та в маґазині розлетілися в дребезґи. Вибух знищив теж скриню токайського вина та попарив сильно маґазинера Лукачука, він утратив зір. Робітник Міхальський ранений в руку. Ствердили, що в цьому пакеті та ще в двох пакетах цієї фірми були вибухові кульочки та вжабки, яких уживають на фестинах і корки до страшаків. До вибуху прийшло наслідком потрясення, бо на пакеті не було напису з пересторогою й маґазинір не сподівався, що в пакеті є вибуховий матеріял. Поліція веде слідство.

— **Придержали чеських горожан.** Поліція у Львові придержала двох чеських горожан Франца Новака та Миколу Наде, які неправно перейшли чехословацький кордон.

— **Касові вломники в Калуші.** До білетової каси Народнього Дому в Калуші вломилися в ночі на 13. ц. м. злодії і вибивши діру в мурі, добулися до рахункового бюра Повітового Союзу Кооператив, де находилася огнетревала каса. Вломники розпороли касу і вкрали з неї готівку 500 зол. Не лишили на місці ніяких відтисків, отже при роботі були якісь фахові вломники. Ті самі мабуть вломники відвідали також будинок місцевого суду, де вкрали тільки годинник.

— **За державну зраду.** В Кракові запав присуд у процесі проти 13 осіб, обвинувачених у державній зраді, якої допустилися комуністичною аґітацією при війську. Засуджені: Стемпень на 5 і пів року, Терета і Храна на 4 і пів, Ділушок і Гинейло 4, Лужанський 3 і пів, Кац, Ґелер, Ерайх, Шуткалер по 3 роки. Трьох звільнено.

— **Зловживання при війську.** У військовому суді у Вильні ведеться процес проти поручника артилерії Евгена Васькевича за спроневірення 100 тисяч зол. Обвинувачений пробував звалити відповідальність на свого команданта, одначе експертиза, переведена пятьма знавцями, ствердила, що завинив сам Васькевич. У звязку з цією справою є процес цивільного кватирмайстра Мих. Маліновського, що теж старався звалити вину на команданта полку.

— **Як бавляться „стшельци"?** Стрілецький союз у Сувалках уладив на закінчення мясниць забаву з танцями та — алькоголем. На забаві прийшло до загальної бійки, з якої чотири особи тяжко ранені, відвезено до шпиталю, де одна вже вмерла, а три висповідалися на смерть. Крім того легко ранених є 17 осіб, між ними дві жінки. Про переполох, який панував на забаві, свідчить факт, що гості втікали вікнами по ринвах з першого поверху, а жінки, не зважаючи на зимно, побігли додому в балевих сукнях. Домівку „Стшельца" зовсім знищено, бо навіть піч розвалено, вживаючи кафель до бійки.

— **Жахлива родинна траґедія.** На залізничому шляху біля Торуня знайшли переїханого трупа господаря Ант. Весоловського. Поліція, яка увійшла до його дому, знайшла трупа 23-літної Стефанії Ласковської, а на возі на подвірі трупа Марії Шафецінської, своячки господаря та Яна Шафецінського. Устійнено, що Весоловський, убивши трьох членів своєї родини, скінчив самогубством, кинувшись під потяг. Причиною жахливої траґедії були маєткові непорозуміння.

— **Атентант на італійський консулят.** В Марселі хтось кинув бомбу до будинку італійського консуляту. Вибух спричинив досить велику шкоду. Атентатчика не зловлено.

— **Морова пошесть,** яка шириться в південній Африці, вибухла в останньому часі з новою силою: В останніх днях ствержено 14 випадків смерти серед европейців і 41 серед тубильців.

— **Ріжні вістки.** У звязку зі слідством у справі хабарництва при залізничих доставах відобрав собі життя Тома Покорни, ем. директор міністерства шляхів у Празі. — В Кракові бачили в ночі величезний, ясний метеор, що впав в околиці на землю.

СПОРТ.

ПОГОНЬ (ЛІГА) — УКРАЇНА 7:0 (5:0).

Перші змагання копаного мяча принесли Україні сподівану високу проґраму з репрезентативним противником. Україна виставила на кожну частину гри інший склад і в своє у першій частині грали: Бутель; Олійник, Воробець; Підлісецький, Якимів, Цимбала; Федун, Сиротюк, Міклош, Юськевич, Андрійчук. Дещо, як грав Скреглота на правім лучнику, але по ґулярі з грою чем Погоні зійшов з грища. Майже у всіх грачів України був видимий брак тренінгу, всі грачі грали нижче своєї минулорічної форми. На висоті завдання стояли лише Міклош, Воробець і Цимбала, натомість безнадійно слабо грав Андрійчук. До 25 хв. був ще вислід 0:0 аж під кінець цеї частини стріляє противник під ряд пять воріт. У другій частині виступила Україна у складі: Микитин; Цимбала, Воробець; Підлісецький, Якимів, Олійник; Федун, Крушельницький, Міклош, Юськевич, Лісікевич. І тепер має Погонь більше з гри, але Україна грає дефензивно далеко ліпше і енерґічніше, відбивається головно Микитин на воротах, який боронить багато тяжких стрілів. Оборона сповняла без закиду своє завдання, у помочі Якимів грав ліпше як у першій частині. Напад незле грав у полі, головно Міклош і Юськевич, Лісікевич грав о ціле небо краще як його попередник, Федун заповідається доволі добре. Судив вже добре п. Раніш. Видців около 1300.

ФІНАЛИ СОКІЛЬСЬКИХ ЗИМОВИХ МИСТЕЦТВ У ВІДБИВАНЦІ.

В неділю 17. III. ц. р. відбулися остаточні змагання за сокільське першенство у відбиванці.

Вислідки: СБ члени — СБ учасники. По 2-годинній боротьбі виграли члени 2:1 (15:17, 16:13, 15:7). Під виріжнення заслугують О. Вальчик і О. Козачок з членів, і „Ляля" і „Лев Кит" з учасників.

СБ II члени — СБ II учасники 1:2 (14:16, 15:4, 9:15).

СБ II члени — С III/II 2:0 (15:7, 15:11).

Остаточні вислідки: **I. кляса:**

1) Сокіл-Батько I члени 5 гор, 6 точок, 9:4 сети 177:135.

2) Сокіл-Батько I учасники 5 гор. 8 точок, 9:4 сетів, 178:160.

3) Сокіл IV/I 5 гор, 8 точок, 9:4 сетів 166:161.

II. кляса: 1) Сокіл-Батько II учасники 4 гри, 8 точок, 8:1.

2) Сокіл-Батько II члени 4 гри, 6 точок, 7:2.

С. III/II 4 гри, 4 точки, 4:4.

Публики дуже багато.

КОПАНИЙ МЯЧ.

ЛЬВІВ. Гасмонея — Львовянка 1:0 (1:0).

ПРАГА. У змаганнях за чашу середущої Европи Чехословаччина перемогла Швайцарію 3:1 (2:0).

ПАРИЖ. У міждержавних змаганнях Німеччина виграла з Францією 3:1 (1:0).

ГАКІВКА.

БЕРЛІН. У гаківковім турнірі, що почався в неділю Краковія скріплена львівськими грачами Соколовським і Лемішкою осягнула з репрезентацією Німеччини ремісовий вислід 1:1.

За редакцію відповідає Олександер Костив. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів Ринок 10.